Socialutskottets betänkande

1982/83:25

om stöd till barnfamiljer m. m. (prop. 1982/83:100, bil. 7 delvis och prop. 1982/83:88)

I betänkandet behandlas i proposition 1982/83:100, bil. 7 framlagda förslag under C. Ekonomiskt stöd till barnfamiljer m. m. utom punkt C 2. Bidrag till föräldraförsäkringen samt förslag under F. Omsorg om barn och ungdom. I anslutning härtill behandlas ett antal motionsyrkanden rörande familjepolitikens framtida inriktning, principerna för statsbidragsgivningen till den kommunala barnomsorgen m. m. Vidare behandlas i proposition 1982/83:88 framlagt förslag om utvidgad rätt till flerbarnstillägg för studerande ungdom i åldern 16–19 år.

FEMTE HUVUDTITELN

Propositioner

Proposition 1982/83:100 bil. 7

Regeringen har under punkterna C 1 (s. 38 och 39) samt C 3 och C 4 (s. 41 och 42) föreslagit.

(C 1) att riksdagen till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 5 890 000 000 kr.,

(C 3) att riksdagen till Bidragsförskott för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 240 000 000 kr.,

(C 4) att riksdagen till Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 19 000 000 kr.

Regeringen har under punkterna F 1–F 5 (s. 83–91) föreslagit

(F 1) att riksdagen till Bidrag till driften av förskolor och fritidshem för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 930 000 000 kr.,

(F 2) att riksdagen till Bidrag till hemspråksträning i förskolan för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 34 200 000 kr.,

(F 3) att riksdagen till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 390 000 000 kr.,

(F 4) att riksdagen till Barnmiljörådet för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 793 000 kr.,

(F 5) att riksdagen till Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 3 152 000 kr.

Proposition 1982/83:88

Regeringen har föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

Lagförslaget redovisas i *bil. 1* till betänkandet.

Motioner

I motion 1982/83:170 av Kerstin Anér (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten för ensamstående adoptivföräldrar att bli berättigade till bidragsförskott.

I motion 1982/83:384 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar, utformat och finansierat i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag syftande till sådan trygghetsgaranti för småbarnsföräldrar som kompletterar föräldraförsäkringen och den ovan föreslagna vårdnadsersättningen i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till prestationsrelaterat statsbidrag inom barnomsorgen med samma statsbidragsrätt för enskilda förskolor som för kommunala i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1982/83:454 av Karin Israelsson (c) och Gunhild Bolander (c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att frågan om bidragsförskott eller därmed jämförligt bidrag till ensamstående adoptivföräldrar skyndsamt löses.

I motion 1982/83:456 av Nils Svensson m. fl. (s) hemställs att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om återinförande av statlig bosättningslångivning.

I motion 1982/83:518 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att upphäva det av riksdagen den 16 december 1982 fattade beslutet om statsbidrag till barnomsorgen och inför det av riksdagen den 25 november 1981 beslutade statsbidragssystemet för barnomsorgen med verkan fr. o. m. den 1 januari 1984,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om utvidgat uppdrag till Barnmiljörådet att på grundval av SCB:s undersökningar och annat tillgängligt material föreslå åtgärder i riktning mot ett barnvänligare samhälle,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer att i den av regeringen aviserade arbetsgruppen för en samlad översyn av familjepolitiska stödformer också tas hänsyn till bostadsbidragssystemet och till variabeln försörjningsbörda i skattesystemet.

Motivering till yrkandena finns i motion 1982/83:517.

I motion 1982/83:686 av Ola Ullsten m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1 a) och d) samt yrkande 2),

1. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts

a) dels om fortsatt översyn av det statliga stödet till barnomsorgen i syfte att förenkla administrationen,

d) dels om omfördelning av det inkomstprövade familjestödet till förmån för flerbarnstillägget,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder för att minska de marginaleffekter som uppstått inom ramen för familjestödet.

Motivering till yrkandena finns i motion 1982/83:683.

I motion 1982/83:743 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 8–10),

8. att riksdagen uttalar att ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen bör vara utformat för att stimulera till en kraftig utbyggnad av barnomsorgen och dessutom garantera en hög och jämn kvalitet i landets samtliga kommuner,

9. att riksdagen uttalar att det nya statsbidragssystem som är under utarbetande för barnomsorgen bör beakta behovet av en ändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun, och att staten successivt tar över kostnaderna för barnomsorgen, i första hand personalkostnaderna,

10. att riksdagen hemställer hos regeringen att ansträngningar görs för att åstadkomma en sänkning av föräldraavgiften inom barnomsorgen i syfte att minska det hårda ekonomiska trycket på barnfamiljerna.

I motion 1982/83:926 av Ingrid Sundberg (m) hemställs att riksdagen av regeringen begär förslag om ändring i lagen om bidragsförskott i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1982/83:1074 av Gunnar Hökmark (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett direkt stöd till den enskilde är att föredra framför subventionering av offentlig barnomsorgsverksamhet.

Motivering till yrkandet finns i motion 1982/83:1072.

I motion 1982/83:1286 av Karin Ahrland (fp) hemställs att riksdagen beslutar anslå ett i förhållande till budgetpropositionen med 122 000 kr. förhöjt bidrag med 1 167 000 kr. till auktoriserade adoptionsorganisationer.

I motion 1982/83:1293 av Tore Claeson m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen uttalar att bosättningslångivningen bör återinföras och att låneramen bör anges till 60 000 000 kr.,

2. att riksdagen beslutar att under sjunde huvudtiteln för Täckande av förluster för bosättningslån anvisa ett förslagsanslag på 250 000 kr.

I motion 1982/83:1296 av Bertil Fiskesjö (c) och Kjell Mattsson (c)

hemställs att riksdagen beslutar uttala att den fortsatta inriktningen av familjepolitik och barnomsorg bör syfta till ett förenklat system i enlighet med vad som anförts i denna motion.

I motion 1982/83:1312 av Ola Ullsten m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1–3),

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande utformningen av samhällets stöd till barnfamiljerna,

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utformningen av statsbidragssystemet för kommunernas barnomsorg,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att en kommande proposition om nytt statsbidragssystem för barnomsorgen innefattar regler om att enskilda förskolor på vissa villkor skall inkluderas i kommunernas barnomsorgsplan.

I motion 1982/83:1650 av Ola Ullsten m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen redovisar regelförändringar i fråga om statsbidragen till barnomsorgen enligt vad som anförs i motionen,

2. att riksdagen beslutar om en höjning av det allmänna barnbidraget med 300 kr. per barn och år från den 1 juli 1983.

Motivering till yrkandena finns i motion 1982/83:1647.

I motion 1982/83:1823 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 3 och 4), att riksdagen vid behandlingen av proposition 1982/83:100, bil. 7, beslutar att

3. för budgetåret 1983/84 under anslaget F 2. Bidrag till hemspråksträning i förskolan anvisa 32 200 000 kr., vilket innebär ett i förhållande till regeringens förslag 2 000 000 kr. lägre anslag,

4. anslaget F 4. Barnmiljörådet fr. o. m. budgetåret 1983/84 skall utgå och rådet därmed vara avvecklat.

I motion 1982/83:1824 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs att riksdagen för budgetåret 1983/84 under F 1 i bilaga 7 till budgetpropositionen, Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, beslutar anslå 4 630 000 000 kr.

I motion 1982/83:2110 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs att riksdagen vid behandlingen av proposition 1982/83:100, bilaga 7, beslutar att för budgetåret 1983/84 under anslaget C 3. Bidragsförskott anvisa 1 140 000 000 kr., vilket innebär ett i förhållande till regeringens förslag 100 000 000 kr. lägre anslag.

Motivering till yrkandet finns i motion 1982/83:2109.

I motion 1982/83:2143 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att förordningen (1982:524) om statsbidrag till kommunal

barnomsorg skall träda i kraft den 1 januari 1984.

Motivering till yrkandet finns i motion 1982/83:2140.

I motion 1982/83:2198 av Arne Fransson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en översyn av barnomsorgsavgiften i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motivering till yrkandet finns i motion 1982/83:2197.

I motion 1982/83:2199 av Göran Persson (s) och Margot Wallström (s) hemställs att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ett rapportsystem för barnolycksfall.

Utskottet

Inledning

I betänkandet behandlas anslag rörande ekonomiskt stöd till barnfamiljer och reglerna därför samt statens stöd till den kommunala barnomsorgen m. m. I sammanhanget behandlas ett antal motionsyrkanden rörande bl. a. familjepolitikens framtida inriktning, principerna för statsbidragsgivningen på området, fördelningen mellan direkt stöd till familjer resp. till kommunal barnomsorg m. m.

Hithörande frågor var senast aktuella i riksdagen hösten 1982. Utskottet (SoU 1982/83:12) tillstyrkte då upphävande av riksdagens tidigare beslut om nya statsbidragsregler för barnomsorgen i avvaktan på ett nytt regeringsförslag vilket är under utarbetande. Utskottet tillstyrkte vidare höjning av det allmänna barnbidraget och ändrade regler för flerbarnstillägg, innebärande att det senare fördubblades jämfört med tidigare. Utskottet föreslog samtidigt riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om en samlad översyn av familjepolitiken med utgångspunkt från vissa utredningsförslag som beräknades föreligga inom kort. Riksdagen följde utskottet. Tillkännagivandet utformades i enlighet med den mening som företräddes av utskottets majoritet (s och vpk).

Barnbidrag och flerbarnstillägg

Efter riksdagens beslut hösten 1982 om höjning av det allmänna barnbidraget m. m. utgår barnbidrag fr. o. m. den 1 januari 1983 med 3 300 kr. per år och barn upp till 16 års ålder. Från samma datum utgår därutöver ett flerbarnstillägg, som är ett halvt barnbidrag per år till familjer med tre barn och ett helt barnbidrag för varje ytterligare barn i familjen.

I proposition 1982/83:88 föreslås en ytterligare utvidgning av flerbarnstillägget, så att det – till skillnad från det allmänna barnbidraget – även kommer att omfatta studerande ungdomar i åldern 16–19 år. Förutsättning för bidrag är bl. a. att den studerande stadigvarande sammanbor med den som söker

flerbarnstillägg, dvs. i allmänhet föräldrarna. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1983.

Inga motioner har väckts med anledning av proposition 1982/83:88. Inte heller utskottet finner anledning att ifrågasätta förslaget. Detta tillstyrks således.

I budgetpropositionen föreslås ett anslag till Allmänna barnbidrag med 5 890 milj. kr. för budgetåret 1983/84, varvid beaktats den i proposition 1982/83:88 föreslagna utvidgningen av flerbarnstillägget.

I *motion 1982/83:1650 av Ola Ullsten m. fl. (fp)* yrkas att riksdagen skall besluta om en höjning av det allmänna barnbidraget med 300 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 juli 1983 (*yrkande 2*). Motionsyrkandet innebär dels en ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, dels en höjning av ifrågavarande anslag med ca 540 milj. kr. I motion 1982/83:1647, vartill hänvisas i den aktuella motionen, anförs bl. a. att barnbidragen är en bättre metod att stödja barnfamiljerna än de generella livsmedelssubventionerna som tillfaller alla medborgare.

Utskottet ser i och för sig positivt på motionärernas förslag. Barnbidraget har emellertid höjts så sent som från den 1 januari 1983. Ytterligare höjningar förutsätter att inbesparingar kan göras i andra statliga utgifter. Denna avvägning bör i första hand göras av regeringen. Utskottet förutsätter vidare att regeringen fortlöpande följer utvecklingen av barnfamiljernas ekonomiska situation och i den utsträckning det kan ske tar initiativ till förbättringar från samhällets sida. I sammanhanget kan vidare erinras om den samlade översyn av familjepolitiken som kommer att genomföras inom regeringskansliet (se vidare under nästa avsnitt).

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:1650 i här aktuell del (yrkande 2) och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning under C 1. Allmänna barnbidrag.

Utskottet tillstyrker även medelsanvisningen under C 4. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m.

Det fortsatta familjepolitiska reformarbetet

Som inledningsvis nämnts behandlades i utskottets betänkande SoU 1982/83:12 frågan om hur arbetet med den framtida inriktningen av familjepolitiken skall bedrivas. Inom utskottet rådde då enighet om att det behövdes en samlad översyn av familjepolitiken, medan meningarna gick isär när det gällde vilka riktlinjer som skulle anges för översynen. Utskottets majoritet (s och vpk) anförde följande (s. 5–6).

Utskottet vill emellertid med anledning av de olika uppfattningar som gjort sig gällande när det gäller utformningen av de olika stödformerna för barnfamiljer aktualisera frågan om en mera samlad översyn av familjepolitiken.

Den s. k. familjeekonomiska kommittén (S 1979:06) befinner sig f. n. i

slutskedet av sitt arbete. Kommittén har i uppdrag att göra en översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna med särskild inriktning på flerbarnsfamiljernas situation. I uppdraget ingår bl. a. att göra en kartläggning av barnfamiljernas ekonomiska situation och därvid särskilt studera situationen för flerbarnsfamiljerna. Kommittén skall undersöka vilken effekt de nuvarande direkta och indirekta familjepolitiska stödformerna har för olika typer av familjer i olika inkomstlägen. De tröskel- och marginaleffekter som de nuvarande stödformerna medför skall också analyseras. Samtidigt håller den s. k. ensamförälderkommittén (S 1977:16) på att slutföra sitt arbete med att se över utformningen av samhällets stöd till familjer där föräldrarna lever på skilda håll, eller där en av föräldrarna saknas. Det kommer alltså inom kort att finnas ett gott underlag för en mera allmän diskussion av principerna för det familjepolitiska stödet.

Barnfamiljernas ekonomiska situation har blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner, stigande priser och hyror. Detta har självklart hårdast drabbat familjer med låga inkomster och flera barn. De barnfamiljer som lever på en enda förvärvsinkomst har samtidigt fått det allt svårare att förstärka familjeinkomsten på grund av bristen på arbetstillfällen och barnomsorgsplatser.

Samhällets stöd till barnfamiljerna, liksom pågående utredningar, ger en splittrad bild. Det är därför svårt att överblicka effekterna av olika stöd i form av generella och riktade bidrag, matsubventioner, föräldraförsäkring, subventioner via skattesystemet m. m.

Det höjda barnbidraget enligt propositionens förslag ger viss kompensation för ökade levnadskostnader. Det ökade flerbarnsstödet är dessutom ett försök att på ett enkelt och snabbt sätt få en viss fördelningspolitisk inriktning på familjestödet till större familjer. Det är dock enligt utskottets mening inte tillfredsställande att bara ta hänsyn till barnantalet. Enförälderfamiljerna lämnas t. ex. utanför, och dessutom tar stödet inte hänsyn till familjens inkomst.

För det fortsatta reformarbetet inom familjepolitiken krävs därför en helhetssyn. Olika åtgärder bör samordnas, så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning mellan olika typer av barnfamiljer och mellan barnfamiljer å ena sidan och andra i samhället å andra sidan, t. ex. familjer utan barn där båda förvärvsarbetar.

Utskottet anser med hänvisning till det anförda att regeringen genom tillsättande av en beredning eller på annat lämpligt sätt nu bör låta göra en samlad översyn av familjepolitiken. De undersökningar som gjorts av familjeekonomiska kommittén och ensamförälderkommittén bör kunna bilda utgångspunkt för beredningens överväganden. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mot denna beskrivning av den begärda översynen reserverade sig övriga partier (m, c och fp). I olika motioner från dessa partier tas nu dessa frågor upp på nytt. Vidare aktualiseras vissa övergripande frågor rörande utformningen av samhällets stöd till barnfamiljerna.

I budgetpropositionen anför socialministern (s. 38) att han har för avsikt att tillsätta en särskild arbetsgrupp för att göra en samlad bearbetning av det utredningsmaterial som snart kommer att finnas beträffande det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. I sammanhanget omnämns familjeekonomiska

kommittén och ensamförälderkommittén, vilka båda inom kort avslutar sitt arbete.

I *motion 1982/83:384 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)* hemställs dels att riksdagen skall begära förslag om vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar i enlighet med vad som anförs i motionen (*yrkande 1*), dels att riksdagen skall begära förslag syftande till en trygghetsgaranti för småbarnsföräldrar, vilken kompletterar föräldraförsäkringen och den föreslagna vårdnadsersättningen (*yrkande 2*). Motionärerna anför bl. a. att familjepolitiken bör utformas så att den ger större valfrihet åt barnfamiljerna. De föreslår en vårdnadsersättning som skall kunna användas som ett tillskott till familjeekonomin om föräldrarna väljer att själva helt eller delvis vårda barnen eller som bidrag till täckande av kostnaderna för barnomsorg. Vårdnadsersättningen bör enligt motionärerna vara skattefri och införas fr. o. m. 1984 för barn mellan ett och tre års ålder. Motionärerna föreslår vidare en trygghetsgaranti, administrerad av försäkringskassan för de sämst ställda småbarnsföräldrarna. Denna bör enligt motionärerna utformas som en rätt till inkomstuppfyllnad upp till en viss minimistandard.

I *motion 1982/83:518 av Thorbjörn Fälldin (c)* hemställs, såvitt nu är i fråga (*yrkande 3*), att riksdagen skall begära att den av regeringen aviserade arbetsgruppen för en samlad översyn av familjepolitiska stödformer också skall ta hänsyn till bostadsbidragssystemet och till variabeln försörjningsbörda i skattesystemet. Motionärerna anför bl. a. att man vid översynen bör beakta även de förslag som lagts fram av bostadsbidragskommittén (Bo 1979:01) och av föräldraförsäkringsutredningen (S 1980:08). Även skattesystemet bör vägas in. Skattesystemet bör enligt motionärerna få ett ökat inslag av bärkraftsprincipen. De anser att det behövs en helhetssyn på barnfamiljernas situation och en förutsättningslös prövning av vilka stödformer som är bäst ägnade att tillgodose behoven. I sammanhanget kan vidare nämnas att motionärerna i motion 1982/83:518 också föreslår en form av vårdnadsersättning. Denna föreslås emellertid utformas som en utbyggnad av föräldraförsäkringen, med ett lika stort skattepliktigt belopp för alla föräldrar oavsett inkomst. Denna fråga behandlas av socialförsäkringsutskottet.

I *motion 1982/83:686 av Ola Ullsten m. fl. (fp)* yrkas dels att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfördelning av det inkomstprövade familjestödet till förmån för flerbarnstillägget (*yrkande 1 d*), dels att riksdagen skall begära förslag om åtgärder för att minska de marginaleffekter som uppstått inom ramen för familjestödet (*yrkande 2*). Motionärerna tar upp de marginaleffekter som uppstår för kvinnor som vill börja förvärvsarbeta. Det gäller både på grund av skattesystemet och på grund av inkomstprövade förmåner och daghemstaxor. En lösning på detta problem anser motionärerna vara att bygga ut systemet med flerbarnstillägg. De statliga utredningar som nu ser över marginaleffekterna i det samlade familjestödet bör enligt motionärerna snarast lägga fram förslag för att ta

bort den s. k. Pomperipossa-effekten för barnfamiljerna och för hur inkomstprövade bidrag skall kunna överföras till flerbarnsstödet med fortsatt skydd för de ekonomiskt svagaste grupperna.

I *motion 1982/83:1312 av Ola Ullsten m. fl. (fp)* tas upp liknande synpunkter. Motionärerna begär att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförs om utformningen av samhällets stöd till barnfamiljerna (*yrkande 1*). I motionen anförs bl. a. att målet för familjepolitiken är att barnfamiljerna skall få en med andra grupper relativt likvärdig standard. Barnbidraget är grunden för samhällets ekonomiska stöd. Det bör enligt motionärerna kompletteras av ett obeskattat vårdnadsbidrag. Detta är att se som ett bidrag till barnomsorgskostnader eller ersättning för dem som vårdar barnen i hemmet. Motionärerna förordar vidare en höjning av barnbidraget. (Detta förslag har behandlats under föregående avsnitt.)

Utskottet tar vidare i detta sammanhang upp *motion 1982/83:1296 av Bertil Fiskesjö (c) och Kjell Mattsson (c)*, vari yrkas att riksdagen skall uttala att den fortsatta inriktningen av familjepolitik och barnomsorg bör syfta till ett förenklat system i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärerna anför bl. a. att det sociala skyddssystemet så småningom blivit mångförgrenat, svåröverskådligt och administrativt tungrott. När det gäller familjepolitiken anser motionärerna att den ordning som bäst skulle tillgodose kraven på rättvisa, valfrihet och effektivitet vore att samla allt stöd till barnfamiljerna till ett enda bidrag, lika för alla barn. Motionärerna erinrar dock om att detta kan väntas medföra rätt betydande övergångssvårigheter, inte minst av det skälet att såväl statligt som kommunalt stöd berörs. Ett första steg i den önskade riktningen är därför enligt motionärerna att pågående utredningsarbete och de överväganden regeringen gör samordnas och inriktas på ett enhetligt och förenklat barnstödssystem enligt den angivna modellen.

Familjepolitiken och den fortsatta inriktningen av samhällets stöd till barnfamiljerna är en central politisk fråga. Som utskottet tidigare framhållit har barnfamiljernas situation blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner och stigande priser och hyror. Det gäller särskilt familjer med låga inkomster och flera barn. Åtgärder för att göra det familjepolitiska stödet mera rättvist och effektivt måste därför ha mycket hög prioritet. Med anledning av riksdagens begäran i höstas om en samlad översyn av familjepolitiken aviserar emellertid socialministern att en särskild arbetsgrupp skall tillsättas för att göra en samlad bearbetning av det utredningsmaterial som inom kort kommer att finnas tillgängligt. Enligt utskottets mening tillgodoser arbetsgruppens översyn de i flera motioner framförda önskemålen om en övergripande granskning av det familjepolitiska stödet. Utskottet anser vidare att man kan utgå från att arbetsgruppen tar del av allt material som kan belysa barnfamiljernas totala situation och frågan om hur familjepolitiken bör utformas i framtiden.

I övrigt bör arbetsgruppen enligt utskottets mening inte vara bunden av några i förväg gjorda uttalanden från riksdagens sida. Utskottet är sålunda

inte berett att tillstyrka några motionsförslag som innebär att riksdagen nu skall uttala sig om den principiella inriktningen av familjepolitiken eller om hur översynsarbetet bör bedrivas.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna 1982/83:384 yrkande 1 och 2, 1982/83:518 yrkande 3, 1982/83:686 yrkande 1 d) och 2, 1982/83:1296 och 1982/83:1312 yrkande 1.

Bidragsförskott

Enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott utgår under vissa förutsättningar bidragsförskott till barn under 18 år vars föräldrar lever åtskilda eller som vårdas av annan än sina föräldrar. Bidragsförskottet garanterar barnet ett generellt ekonomiskt bidrag upp till i regel 41 % av basbeloppet. Bidraget kan utgå antingen självständigt eller som utfyllnad till ett lägre underhållsbidrag. Förälder som är underhållsskyldig mot barnet får en mot bidragsförskottet svarande skuld till det allmänna, dock maximerad till det belopp som fastställts i underhållsbidrag.

Ensamförälderkommittén (S 1977:16) har i uppdrag att se över utformningen av samhällets stöd till familjer där föräldrarna lever på skilda håll eller där en av föräldrarna saknas. Bidragsförskottslagen omfattas sålunda av denna översyn. Kommittén avser att slutföra sitt arbete under innevarande år.

I flera motioner begärs olika ändringar av reglerna för bidragsförskott. Liknande motionsyrkanden har tidigare avstyrkts av utskottet med hänvisning till att ensamförälderkommittén skulle komma att ta upp dessa frågor.

I *motion 1982/83:170 av Kerstin Anér (fp)* och *motion 1982/83:454 av Karin Israelsson (c) och Gunhild Bolander (c)* begärs att reglerna om bidragsförskott skall utsträckas till att gälla även i de fall där någon ensamstående adopterat ett barn och där det alltså inte finns någon mot bidragsförskottet svarande underhållsskyldighet för annan.

Utskottet avstyrkte vid föregående riksmöte fyra motioner med samma syfte som de nu aktuella (SoU 1981/82:41 s. 7–8). Utskottet hade då inhämtat att ensamförälderkommittén skulle komma att överväga huruvida ensamstående adoptivförälder bör bli berättigad till bidragsförskott.

I *motion 1982/83:926 av Ingrid Sundberg (m)* begärs förslag om ändring av bidragsförskottslagen i syfte att förhindra att bidragsförskott utgår i de fall barnet har egen inkomst eller egna tillgångar av sådan storleksordning att det inte är berättigat till underhållsbidrag.

Även frågan om behovsprövning av bidragsförskott behandlades vid föregående riksmöte. Utskottet avstyrkte därvid ett motionsyrkande härom med hänvisning till att man inhämtat att ensamförälderkommittén skulle komma att pröva även denna fråga. I sammanhanget kan vidare erinras om att riksdagen 1979 avslog ett i proposition 1978/79:12 om underhåll till barn

och frånskilda. m. m. framlagt förslag om införande av en regel varigenom bidragsförskott skulle kunna vägras om barnet uppenbarligen saknade behov av det. Lagutskottet hänvisade därvid (LU 1978/79:9 s. 68) till att resultatet av det pågående arbetet i ensamförälderkommittén borde avvaktas innan man tog ställning till frågan om att införa en behovsprövning av bidragsförskott.

Särskilt med hänsyn till att ensamförälderkommitténs förslag nu kan väntas inom endast några månader vidhåller utskottet sin tidigare uttalade uppfattning att de olika förslag till ändringar i bidragsförskottslagen som lagts fram i de nu nämnda motionerna inte bör sakprövas förrän resultatet av kommitténs arbete föreligger. Utskottet avstyrker därför motionerna 1982/83:170. 1982/83:454 och 1982/83:926.

I *motion 1982/83:2110 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* yrkas vidare att anslaget till Bidragsförskott skall minskas med 100 milj. kr. jämfört med förslaget i propositionen. Motionärerna hänvisar till vissa i motion 1982/83:2109 framlagda förslag om lagändringar. vilka enligt motionärerna bör kunna medföra besparingar av åtminstone denna storleksordning.

Utskottet har nyligen i yttrande till lagutskottet (SoU 1982/83:6 y) avstyrkt bl. a. motion 1982/83:2109 med hänvisning till att ensamförälderkommitténs förslag sannolikt kommer att påverka förutsättningarna för de olika lagändringar som föreslagits i motionerna. Utskottet vill tillägga att det även vid ett bifall till motion 1982/83:2109 ter sig tveksamt om sådana besparingar som motionärerna angivit kan göras redan under budgetåret 1983/84. Utskottet avstyrker således motion 1982/83:2110 och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning under C 3. Bidragsförskott.

Återinförande av bosättningslån

Möjligheten att erhålla statligt bosättningslån upphörde den 1 januari 1982. Närmast före långivningens upphörande gällde att lån lämnades med högst 10 000 kr. till makar. personer som avsåg att gifta sig. ensamstående föräldrar. personer som stadigvarande sammanbodde under äktenskapsliknande förhållanden samt ensamstående handikappade utan barn. Lånen skulle amorteras under högst sju år. Ränta utgick efter en räntesats som med 2,5 % översteg det officiella diskontot. Låneverksamheten sköttes av riksbanken med viss medverkan av kommunernas sociala organ. Det utbetalades ca 7 500 nya bosättningslån per år. Återbetalningen var hög och förlusterna för staten små.

Bosättningslånens avskaffande var ett led i strävandena att begränsa budgetunderskottet. Socialutskottets dåvarande borgerliga majoritet tillstyrkte därför ett regeringsförslag härom. vilket ingick i ett större samlat förslag om ekonomisk-politiska åtgärder (SoU 1981/82:19. rskr 1981/82:72). Mot beslutet reserverade sig de socialdemokratiska ledamöterna. Riksdagen följde utskottsmajoriteten. Senare under den allmänna motionstiden 1982

väcktes partimotioner från (s) och (vpk) vari föreslogs att den statliga bosättningslånegivningen skulle återupptas. Yrkandena avstyrktes av utskottets majoritet (SoU 1981/82:41 s. 9). Även under allmänna motionstiden 1983 har väckts motioner om återinförande av bosättningslånen. I *motion 1982/83:456 av Nils Svensson m. fl. (s)* yrkas att riksdagen skall begära förslag av regeringen om att återinföra statlig bosättningslånegivning. I *motion 1982/83:1293 av Tore Claeson m. fl. (vpk)* föreslås dels att riksdagen uttalar att bosättningslånegivningen bör återinföras och att låneramen bör anges till 60 milj. kr. *(yrkande 1)*, dels att riksdagen för täckande av förluster skall anvisa ett förslagsanslag på 250 000 kr. *(yrkande 2)*. Motionärerna anför bl. a. att villkoren för lånegivningen bör vara i stort sett desamma som tidigare, dock att högsta lånebelopp föreslås höjt från 10 000 till 20 000 kr.

I likhet med vad som tidigare anförts av reservanterna i utskottet anser utskottet att statliga bosättningslån har en klart social funktion och behövs som ersättning för andra mindre förmånliga krediter, såsom kontokort och avbetalningskrediter. Dessa lån var den bästa kreditform som stod till buds för unga människor som ville sätta bo. Kostnaderna för staten var dessutom ganska marginella.

Utskottet anser därför att staten bör återinföra någon form av bosättningslån som kan fylla den funktion som här angivits. Detta bör ges regeringen till känna.

Enligt utskottets mening bör det dock ankomma på regeringen att närmare överväga omfattning och villkor för en sådan lånegivning. Utskottet är således inte berett att redan nu ta ställning till förutsättningarna för sådana lån eller till om lånegivningen kan igångsättas redan från början av budgetåret 1983/84, såsom föreslagits i motion 1982/83:1293.

Utskottet tillstyrker således bifall till motion 1982/83:456 och motion 1982/83:1293 i motsvarande del. Motion 1982/83:1293 avstyrks i övriga delar (yrkande 1 delvis samt yrkande 2).

Statsbidrag till barnomsorgen

Det nuvarande statsbidragssystemet för barnomsorgen är utformat på följande sätt.

För kommunala daghem utgår statsbidrag med ett bidrag per plats och år. För att statsbidraget skall utgå krävs att daghemmet är öppet minst sju timmar per dag samt att minst två tredjedelar av platserna utnyttjas minst fem timmar per barn och dag (den s. k. tvåtredjedelsregeln).

För plats i fritidshem är statsbidraget hälften av bidraget till en daghemsplats. Bidragskrav är att avdelningen är öppen under minst fem timmar per dag.

Antalet platser i daghem och fritidshem som är statsbidragsberättigande bestäms av socialstyrelsen.

För familjedaghem utgår statsbidrag med 35 % av kommunens bruttokostnader. Därutöver utgår ett grundbelopp per plats.

För icke-kommunala daghem och fritidshem utgår statsbidrag under förutsättning att de finns intagna i kommunens barnomsorgsplan. För bidrag gäller i övrigt samma regler som för kommunala daghem och fritidshem.

Bidragen till barnomsorgen räknas årligen upp med hänsyn till den genomsnittliga löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst.

Statsbidrag till driften av daghem var efter slutlig uppräkning för år 1982 22 450 kr. per plats och för fritidshem 11 225 kr. per plats. För familjedaghem var statsbidraget som ovan nämnts 35 % av kommunens bruttokostnader, vartill kom ett grundbelopp som för barn i förskoleåldern var 4 000 kr. För barn i skolåldern var grundbeloppet hälften av nämnda belopp.

På förslag av den tidigare borgerliga regeringen beslutade riksdagen hösten 1981 om ett ändrat statsbidragssystem för barnomsorgen (prop. 1980/81:205, SoU 1981/82:1, rskr 38). Det nya statsbidragssystemet var avsett att träda i kraft den 1 januari 1983. Den dåvarande regeringen utfärdade med stöd av riksdagens beslut förordningen (1982:524) om statsbidrag till kommunal barnomsorg. Därigenom upphävdes förordningen (1976:396) om statsbidrag till daghem och fritidshem samt kungörelsen (1968:236) om statsbidrag till kommunal familjedaghemsverksamhet.

Det ändrade statsbidragssystemet innebar en övergång från ett bidrag per plats till ett bidrag i procent av bruttokostnaderna för verksamheten. Det innebar även en vidgning av de bidragsberättigade verksamheterna. Enligt det nya systemet skulle statsbidrag utgå för kommunernas kostnader för daghem, fritidshem och kommunala familjedaghem och därutöver för deltidsgruppverksamhet och för s. k. öppna förskolor. I bidragsunderlaget skulle vidare få inräknas en schablonmässigt beräknad kostnad för pedagogisk ledning. Bidrag skulle utgå med 40 % av kommunens bruttokostnader. Bidragsreglerna kompletterades med en spärregel, som innebar att statsbidraget för befintlig verksamhet i daghem och fritidshem i viss kommun fick ökas i förhållande till föregående år högst motsvarande den genomsnittliga årliga löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst.

För icke-kommunala institutioner gällde enligt det nya systemet att statsbidrag skulle utgå under förutsättning att de fanns intagna i kommunens barnomsorgsplan. Därutöver gällde vissa regler som medförde att endast institutioner av daghems- resp. fritidshemskaraktär skulle bli statsbidragsberättigade. Bidrag för sådan institution skulle utgå till kommunen med 40 % av en av socialstyrelsen beräknad genomsnittskostnad per plats.

I enlighet med förslag från den socialdemokratiska regeringen upphävde riksdagen i december 1982 sitt tidigare beslut om nytt statsbidragssystem (prop. 1982/83:55, SoU 12, rskr 100). Detta innebar att de nya statsbidragsbestämmelserna aldrig kom att träda i kraft och att de tidigare reglerna fortsatt att gälla även efter den 1 januari 1983 (förordningen [1982:524] om

statsbidrag till kommunal barnomsorg upphävdes genom förordningen [1982:1240]). I samma proposition aviserade samtidigt regeringen att man inom socialdepartementet påbörjat arbetet med ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen.

I budgetpropositionen (s. 85) anger socialministern att han avser att under 1983 efter överläggningar med Svenska kommunförbundet återkomma till regeringen med förslag om proposition till riksdagen rörande ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen och en plan för den framtida barnomsorgsverksamheten.

De av föredragande statsrådet i budgetpropositionen beräknade medelsbehoven för statsbidrag till driften av förskolor och fritidshem (F 1) och till kommunala familjedaghem (F 3) utgår från de nu gällande äldre reglerna, vilket leder till högre belopp än enligt de tidigare beslutade reglerna vilka legat till grund för socialstyrelsens beräkningar.

Medelsanvisningen till driften av daghem och fritidshem tas upp i *motion 1982/83:1824 av Nils Carlshamre m. fl. (m).* Motionärerna anför att, i avvaktan på det aviserade förslaget om nya regler för statsbidrag till den kommunala barnomsorgen, ifrågavarande anslag (F 1) bör tas upp till ett 300 milj. kr. lägre belopp än enligt regeringens förslag.

Så länge oklarhet råder om innehåll i och ikraftträdande av ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen måste man enligt utskottets mening utgå från ett anslagsbehov som bygger på nu gällande regler. Enligt utskottets uppfattning finns dessutom ingen anledning att anta att ett nytt system skulle innebära en sådan minskning av statsbidragen för 1983/84 som förutsatts i motionen. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag till medelsanvisning under F 1. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem och avstyrker motion 1982/83:1824.

Utskottet har heller inget att erinra mot medelsanvisningen under F 3. Bidrag till kommunala familjedaghem.

Utskottet vill i detta sammanhang även ta upp frågan om tillämpningen av den s. k. *tvåtredjedelsregeln* i de nuvarande statsbidragsreglerna (se ovan s. 12). Denna har visat sig kunna leda till väsentligt reducerade bidrag för vissa kommuner trots att det antal barn i barnomsorgen för vilka bidrag fått beräknas endast obetydligt understigit det antal som krävts för att fullt bidrag skulle utgå. Utskottet föreslog i betänkande SoU 1981/82:1 (s. 31) att om särskilda skäl förelåg vid beräkningen av statsbidrag till barnomsorgen för år 1982 regeringen efter ansökan skulle kunna ge dispens från tvåtredjedelsregeln. Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Mot bakgrund av att giltigheten av här aktuella regler förlängts förutsätter utskottet att regeringen på motsvarande sätt ser generöst på tillämpningen av tvåtredjedelsregeln vid beräkning av statsbidrag för tid efter den 1 januari 1983.

När det gäller innehållet i ett *nytt statsbidragssystem* och arbetet med ett nytt regeringsförslag i detta ämne anförs olika principiella synpunkter i

partimotioner från alla oppositionspartier.

I *motion 1982/83:384 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)* yrkas att riksdagen skall begära förslag till prestationsrelaterat bidrag inom barnomsorgen med samma statsbidragsrätt för enskilda förskolor som för kommunala *(yrkande 3)*. Motionärerna anser att statsbidraget bör stå i direkt relation till antalet barn i den kommunalt och enskilt bedrivna barnomsorgen. Detta skulle stimulera till ett bättre platsutnyttjande. Motionärerna vill vidare ha samma regler för kommunal och enskild barnomsorg. Förslag om nytt statsbidragssystem i enlighet härmed bör enligt motionärerna föreläggas riksdagen i så god tid att det kan träda i kraft den 1 januari 1984.

I *motion 1982/83:518 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* yrkas att riksdagen med upphävande av det i december 1982 fattade beslutet om barnomsorgen skall besluta införa det 1981 beslutade statsbidragssystemet med verkan från den 1 januari 1984 *(yrkande 1)*. I *motion 1982/83:2143 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* framförs ett i sak likartat yrkande, nämligen att riksdagen skall besluta att förordningen (1982:524) om statsbidrag till kommunal barnomsorg (se ovan s. 13) skall träda i kraft den 1 januari 1984. Motionärerna anför (i motion 1982/83:517) att det tidigare beslutade systemet, vilket alltså aldrig kom att träda i kraft, öppnade möjlighet för alla barn att få del av de utvecklingsstimulerande aktiviteterna inom barnomsorgen. Det skedde genom att statsbidraget inte bara skulle omfatta heldagsomsorg utan även deltidsförskola och öppen förskola. Daghem och familjedaghem jämställdes ur bidragssynpunkt. Vidare decentraliserades besluten så att kommunerna själva skulle kunna anpassa sin barnomsorg efter de lokala behoven. Slutligen förenklades reglerna så att systemet blev enhetligt och lättadministrerat. Systemet innebar dessutom en kostnadsbesparing för staten på nära 600 milj. kr.

Det av riksdagen tidigare antagna statsbidragssystemet berörs även i *motion 1982/83:686 av Ola Ullsten m. fl. (fp)*, vari yrkas att riksdagen skall ge till känna vad i motionen anförs om fortsatt översyn av det statliga stödet till barnomsorgen i syfte att förenkla administrationen *(yrkande 1 a)*. Motionärerna anför (i motion 1982/83:683) att normerna för det statliga stödet till barnomsorgen måste förenklas. Det förslag som tidigare antogs av riksdagen bör enligt motionärerna därvid ligga som grund.

I *motion 1982/83:1650 av Ola Ullsten m. fl. (fp)* begärs att regeringen skall redovisa regelförändringar i fråga om statsbidragen till barnomsorgen enligt vad som anförs i motionen *(yrkande 1)*. Motionärerna anför bl. a. (i motion 1982/83:1647) att de besparingar som riksdagen tidigare beslutat om men som rivits upp genom beslut under hösten 1982 bör återställas. Därigenom minskar statens utgifter för bl. a. barnomsorg. Förändringarna bör gälla från den 1 januari 1984.

I *motion 1982/83:1312 av Ola Ullsten m. fl. (fp)* begärs dels ett tillkännagivande från riksdagens sida rörande utformningen av statsbidragssystemet för kommunernas barnomsorg *(yrkande 2)*, dels att riksdagen skall uttala sig

för att den kommande propositionen om ett nytt statsbidragssystem skall innefatta regler om att enskilda förskolor på vissa villkor skall inkluderas i kommunernas barnomsorgsplan *(yrkande 3)*. Motionärerna anför bl. a. att behoven av barnomsorg skall avgöra utbyggnaden och fördelningen av platser mellan familjedaghem, daghem och andra omsorgsformer. Föräldrarnas önskemål bör vara styrande. Ett nytt statsbidragssystem bör omfatta även deltidsförskolor och öppna förskolor. Statsbidragsreglerna bör också anpassas så att det blir möjligt att arbeta med en egen budget vid daghemmen. Vidare bör den som önskar ha sina barn på enskilda förskolor av olika slag ha rätt till samma stöd som ges till kommunal barnomsorg. Kommunerna bör enligt motionärerna vara mycket generösa vid bedömningar av om en enskild förskola skall ges stöd genom att bli upptagen i den kommunala barnomsorgsplanen. Ett krav bör dock vara att förskolan följer den övergripande målsättningen för förskolan. Varje enskild förskola kan sedan komplettera arbetsplanen med en egen sådan, där det specifika i pedagogik, ideologi och livsåskådning tas fram.

I *motion 1982/83:743 av Lars Werner m. fl. (vpk)* yrkas att riksdagen skall uttala sig för dels att ett nytt statsbidragssystem bör vara utformat för att stimulera till en kraftig utbyggnad av barnomsorgen och dessutom garantera en hög och jämn kvalitet i landets samtliga kommuner *(yrkande 8)*, dels att det nya statsbidragssystem som är under utarbetande bör beakta behovet av en ändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun och att staten successivt tar över kostnaderna för barnomsorgen, i första hand personalkostnaderna *(yrkande 9)*. Motionärerna anför bl. a. att utgångspunkten för ett nytt statsbidragssystem bör vara att staten tar det ekonomiska ansvaret för utbyggnaden och driften av barnomsorgen. Till statsbidragen bör miniminormer knytas så att en jämn och god standard kommer till stånd. Systemet bör vidare utformas så att det stimulerar kommunerna att bygga ut barnomsorgen med målsättningen att alla barn skall få plats. På sikt bör staten ta hela det ekonomiska ansvaret. Kortsiktigt bör staten svara för personalkostnaderna, som är den tunga posten för kommunerna. Motionärerna yrkar vidare att riksdagen skall hemställa om att ansträngningar görs för att åstadkomma en sänkning av föräldraavgifterna inom barnomsorgen *(yrkande 10)* och anför att denna fråga bör diskuteras med Svenska kommunförbundet i samband med överläggningarna om ett nytt statsbidragssystem. Avgifterna bör enligt motionärerna successivt avvecklas.

I *motion 1982/83:1074 av Gunnar Hökmark (m)* yrkas slutligen att riksdagen skall ge till känna att ett direkt stöd till den enskilde är att föredra framför subventionering av offentlig barnomsorgsverksamhet. Motionären anför bl. a. (i motion 1982/83:1072) att en dominerande del av stat- och kommuninsatser för barnfamiljer i dag går till subventionering av offentliga barndaghem. De familjer som inte kan få eller inte vill ha daghemsplats får inget stöd. Förutom att detta är orättvist leder det enligt motionären till en konstlad efterfrågan på den dyraste barnomsorgsformen. Om de nuvarande

subventionerna omvandlas till ett stöd direkt till barnfamiljerna ges dessa möjlighet att välja mellan olika barnomsorgsformer samtidigt som de olika formerna får konkurrera.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen träffade år 1975 en överenskommelse med Svenska kommunförbundet som innebar en omfattande utbyggnad av barnomsorgen i daghem och fritidshem. Överenskommelsen, som också innefattade förslag till ett nytt statsbidragssystem, förelades riksdagen i en särskild proposition. På grundval härav fastställde riksdagen genom beslut våren 1976 att 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser skulle börja byggas under femårsperioden 1976–1980 (prop. 1975/76:92, SoU 28, rskr 219). Det av riksdagen samtidigt beslutade nya statsbidragssystemet utformades så att det skulle underlätta för kommunerna att genomföra den beslutade utbyggnaden. Riksdagen beslutade samtidigt om en allmän målsättning för utbyggnaden av barnomsorgen som innebar att alla barn till förvärvsarbetande och studerande föräldrar samt barn med behov av särskilt stöd skulle kunna beredas plats inom den kommunala barnomsorgen inom en tioårsperiod. I verkligheten har dock endast omkring två tredjedelar av utbyggnaden under planperioden 1976–1980 genomförts.

När det nuvarande statsbidraget för daghem och fritidshem infördes var syftet att statens andel i princip skulle motsvara personalkostnaden. Vid bidragssystemets införande år 1977 motsvarade bidraget ca 55 % av kommunens kostnad för daghem. Andelen har successivt sjunkit och uppgick 1980 till i genomsnitt 49,5 % enligt Svenska kommunförbundets beräkningar. I det av den dåvarande borgerliga regeringen 1981 framlagda förslaget till nya statsbidragsregler föreslogs en bidragsprocent på 40 %. Vidare skulle även deltidsförskolor och öppna förskolor bli bidragsberättigade. Detta innebar dels en avsevärd minskning av statens bidrag till den kommunala barnomsorgen, dels en omfördelning mellan kommunerna av utgående bidrag. Den tillsynsform som drabbades mest var daghem. Det var framför allt de här angivna konsekvenserna som gjorde att riksdagen i höstas såg sig föranledd att upphäva det tidigare beslutet. Det kan inte komma i fråga att återgå till det tidigare beslutet såsom yrkats i motionerna 1982/83:518 yrkande 1 och 1982/83:2143. Dessa avstyrks således.

Ingen har dock ifrågasatt önskvärdheten av att åstadkomma ett förenklat system. I den socialdemokratiska reservationen till utskottets betänkande 1981 anfördes sålunda följande (SoU 1981/82:1 s. 40).

Utskottet kan således inte biträda regeringsförslaget. Detta har dock en förtjänst, nämligen så till vida att det skulle innebära fördelar om man gick över till ett procentbidrag. Ett sådant system har tillstyrkts av Svenska kommunförbundet.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringsförslaget och hemställer att regeringen efter överläggningar med Svenska kommunförbundet återkommer till riksdagen med ett nytt förslag efter följande riktlinjer.

Statens bidrag till daghem, fritidshem, familjedaghem och öppna förskolor

bör utgå som ett procentbidrag. Bidragsunderlaget bör kunna utformas enligt de grunder som återfinns i propositionen. Statens insats bör därvid i princip motsvara personalkostnaderna; av statsfinansiella skäl bör dock bidragsprocenten t. v. motsvara vad en tillämpning av nuvarande regler medger.

Som ett moment i det nya statsbidragssystemet bör vidare ingå ett särskilt stöd om 100 milj. kr. för behovsorienterade insatser, i första hand i daghemmen. Medlen bör fördelas av socialstyrelsen. De bör utgå till kommuner som behöver göra särskilda insatser för barn som kräver speciellt stöd och stimulans, bl. a. barn som är handikappade eller från invandrarfamiljer.

Utskottet vill tillägga att ett nytt statsbidragssystem självfallet också bör utformas så att det främjar en fortsatt utbyggnad och utveckling av barnomsorgen.

Med hänsyn till det pågående arbetet inom regeringskansliet ser utskottet i övrigt ingen anledning att nu gå in på olika frågor om principerna för den framtida statsbidragsgivningen till barnomsorgen. Regeringens förslag bör således avvaktas. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna 1982/83:384 yrkande 3, 686 yrkande 1 a), 743 yrkandena 8 och 9, 1074, 1312 yrkandena 2 och 3 samt 1650 yrkande 1.

Beträffande yrkande 10 i motion 1982/83:743 (vpk) om åtgärder för att sänka föräldraavgifterna instämmer utskottet i att avgifterna bidrar till att skapa ett ekonomiskt tryck på många barnfamiljer. Enligt utskottets mening ligger det dock närmast till hands att överväga denna fråga inom ramen för den samlade översynen av det familjepolitiska stödet, vilken behandlats under ett tidigare avsnitt i betänkandet (se s. 9). Utskottet förutsätter att den aviserade arbetsgruppen beaktar även föräldraavgifternas inverkan på barnfamiljernas ekonomiska situation. Motionsyrkandet får härigenom anses tillgodosett och avstyrks.

I *motion 1982/83:2198 av Arne Fransson m. fl. (c)* begärs en översyn av *barnomsorgsavgiften* i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärerna anför bl. a. att egenföretagare och småföretag på landsbygden och i små tätorter som regel inte kan utnyttja samhällets barnomsorg. Trots detta får de betala barnomsorgsavgiften på f. n. 2,2 %. Motionärerna tar vidare upp förhållandena i Jönköpings län och anför att det vore en stimulansåtgärd att sänka avgifterna för egenföretagare som inte kan utnyttja barnomsorgen.

Barnomsorgsavgiften ingår numera i socialavgiften och regleras genom lagen (1981:691) om socialavgifter. Den är avsedd att finansiera statsbidragssystemet för barnomsorgen och betalades tidigare bara av arbetsgivare. I proposition 1978/79:38 föreslogs att skyldigheten att erlägga avgifter för finansiering av samhällets barnomsorg skulle utvidgas till att även gälla egenföretagare. Samma förslag hade dessförinnan lagts fram i en socialdemokratisk partimotion. Utskottet tillstyrkte ändringen och anförde följande i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1978/79:38 s. 2.

Som framhålls i propositionen har barnomsorgen samband med föräldrarnas förvärvsarbete vare sig de är anställda eller egen företagare. En avgift av här aktuellt slag bör därför utgå för alla arbetsinkomster. Bärande skäl saknas för att de förvärvsinkomster som tillkommer andra än anställda skall vara undantagna från avgift.

Utskottet avstyrker således de motionsyrkanden vari yrkas avslag på propositionen.

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade principiella uppfattning. Frågan om särskilda stimulansåtgärder till vissa företag får prövas i annan ordning. Utskottet avstyrker således motion 1982/83:2198.

Hemspråksträning i förskolan

Statsbidrag till hemspråksträning för sexåringar inom den kommunala barnomsorgen infördes den 1 juli 1977. Den 1 juli 1979 utvidgades bidraget till att omfatta även femåringar.

En särskild kommitté (S 1979:03) har sett över frågan om språksituationen för invandrarbarn i förskoleåldern. I sitt slutbetänkande (SOU 1982:43) Språk- och kulturstöd för invandrar- och minoritetsbarn i förskoleåldern redovisar utredningen förslag till åtgärder som rör verksamheten med hemspråksstöd. Därvid föreslås en lagreglering av hemspråksstödet genom ett tillägg till socialtjänstlagen. Lagförslaget innebär att invandrar- och minoritetsgruppers barn skall garanteras ett hemspråksstöd under viss tid. Utredningen föreslår även vissa ändringar i statsbidragsreglerna. I budgetpropositionen (s. 86) anger socialministern att han inte är beredd att föreslå några förändringar beträffande statsbidraget till hemspråksträning i förskolan.

I budgetpropositionen föreslås vidare ett anslag på 34.2 milj. kr. för statsbidrag till hemspråksträning i förskolan. Medelsanvisningen ifrågasätts i *motion 1982/83:1823 av Nils Carlshamre m. fl. (m).* Motionärerna yrkar att anslaget skall beräknas till 2 milj. kr. lägre belopp än enligt propositionen *(yrkande 3).* De är kritiska mot de kostnadsökningar som skett under anslaget, bl. a. den årliga uppräkning av bidraget som sker med hänsyn till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst. En väg som borde prövas är vidare enligt motionärerna att uppmuntra föräldrarna att själva träna sina barn i modersmålet. Genom en smidigare tillämpning av de regler som gäller för vilka som bör åtnjuta undervisning bör man vidare enligt motionärerna kunna göra en besparing med 2 milj. kr.

Ett liknande motionsyrkande av samma motionärer avstyrktes av utskottet i samband med behandlingen av föregående års budgetproposition. Utskottet (SoU 1981/82:41 s. 23) hänvisade därvid till att man borde avvakta resultatet av den ovannämnda utredningen innan man tog ställning till frågan om en förändring av bidragssystemet. Utskottet hänvisade vidare till de generella direktiv om sparsamhet som utfärdats för alla kommittéer och sade sig utgå från att kommittén skulle överväga vilka möjligheter som finns att

begränsa kostnadsökningarna under anslaget.

Utredningens förslag beror f. n. av regeringens prövning. Utskottet är i avvaktan härpå inte berett att tillstyrka någon ändring rörande anslaget. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag till medelsanvisning och avstyrker motionen.

Utskottet vill tillägga att det anförda självfallet inte hindrar att föräldrar bör uppmuntras att själva träna sina barn i modersmålet. Att så sker får ses som en naturlig sak. Det bör inte inverka på statsbidragsgivningen.

Barnmiljörådet

Barnmiljörådet, som inrättades den 1 juli 1980, är en central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor rörande barns miljö och barns säkerhet. Rådet har övertagit de uppgifter som tidigare handlades av socialstyrelsens lekmiljöråd.

I budgetpropositionen föreslås ett i huvudsak oförändrat anslag på knappt 2,8 milj. kr. till Barnmiljörådet. I *motion 1982/83:1823 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* yrkas att detta anslag skall utgå och rådet upphöra från den 1 juli 1983 *(yrkande 4)*. Motionärerna anför att statsbudgeten inte genom särskilda anslag bör belastas med kostnader för uppgifter som lika väl kan ombesörjas av redan etablerade myndigheter. Barnmiljörådets uppgifter bör enligt motionärerna kunna övertas av socialstyrelsen, i den mån de inte kan genomföras genom den kommunala socialtjänstens försorg.

Utskottet har sedan 1978/79 varje år haft att behandla motionsyrkanden från moderata samlingspartiet om avskaffande av barnmiljörådet resp. det tidigare lekmiljörådet. När frågan senast var aktuell erinrade utskottet (SoU 1981/82:41 s. 24) om tidigare uttalanden om att det inte råder några delade meningar om att man så långt möjligt bör begränsa byråkratin men att utskottet inte ansåg att barnmiljörådet utgör ett lämpligt mål då byråkratin skall angripas. Utskottet erinrade vidare om att barnen är en utsatt grupp och ansåg att rådets verksamhet måste bedömas med hänsyn härtill. Rådet vill stödja och inspirera barn och föräldrar och motverka det kommersiella tryck som familjen är utsatt för. Barnmiljörådet är numera även ett centralt organ för säkerhetsfrågor bland barn och ungdom. Utskottet vidhöll således sin uppfattning att barnmiljörådet borde finnas kvar och avstyrkte motionsyrkandet.

I den nu aktuella motionen anförs inga nya skäl varför man skulle avskaffa barnmiljörådet. Utskottet får därför hänvisa till riksdagens tidigare ställningstaganden i denna fråga. Motionen avstyrks.

I *motion 1982/83:518 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* föreslås att barnmiljörådet skall få ett utvidgat uppdrag att på grundval av statistiska centralbyråns (SCB) undersökningar och annat tillgängligt material föreslå åtgärder i riktning mot ett barnvänligare samhälle *(yrkande 2)*. Motionärerna erinrar om att SCB 1978 på uppdrag av dåvarande socialministern

igångsatt vissa undersökningar om orsakerna till de sjunkande födelsetalen i Sverige. Det finns enligt motionärerna anledning att noggrant analysera de fakta som kommit fram och låta dessa kunskaper ligga till grund för förslag om en barnvänligare miljö. Barnens totala situation och livsmiljö bör belysas. Barnmiljörådet är enligt motionärerna det organ som bör svara för arbetet.

Våren 1978 behandlade riksdagen utförligt ett antal motionsyrkanden rörande befolkningsfrågan och orsakerna till de sjunkande födelsetalen. I det sammanhanget tog, som anförs i motionen, dåvarande socialministern initiativ till en bred statistisk undersökning om orsakerna till den vikande befolkningsutvecklingen. Uppdraget lämnades till SCB, som därefter publicerat flera rapporter i ämnet. Bl. a. har redovisats en intervjuundersökning med ca 5 000 kvinnor om deras levnadsförhållanden, barnomsorgsfrågor, hur man kan förena förvärvsarbete med att ha barn m. m. I budgetpropositionen (s. 82) anges ytterligare rapporter som planeras, bl. a. om barnfamiljernas situation och föräldraskapets villkor. En enkätundersökning bland män planeras också.

Vid förra riksmötet beslöt riksdagen på förslag av utskottet att hos regeringen begära att frågan om ett informationssystem rörande barns och ungdomars levnadsförhållanden skulle utredas (SoU 1981/82:28, rskr 142). Statsmakterna skulle därigenom kunna få bättre underlag för samhällets insatser för barn och ungdom. Avsikten var närmast att åstadkomma förbättrade möjligheter att utnyttja och samordna den information som nu samlas in på olika håll. Man skulle också undersöka möjligheterna till ett centralt register över olika pågående forskningsprojekt om barn.

Den av riksdagen begärda utredningen har sedermera anförtrotts den av den nya regeringen tillkallade barn- och ungdomsdelegationen, som enligt sina direktiv (Dir. 1982:104) bl. a. fått i uppdrag att ange de översiktliga riktlinjerna för ett informationssystem om barns och ungdomars levnadsförhållanden. Delegationen skall i övrigt vara ett samordnande och rådgivande organ för barn- och ungdomsfrågor. Den är fri att behandla de frågor den finner viktiga. Delegationen skall dock inte bli ett permanent organ inom regeringskansliet utan skall utifrån vunna erfarenheter överväga vilka slutsatser som bör dras om behovet av samverkan och samordning organisatoriskt av arbetet med barn- och ungdomsfrågorna.

De frågor som tas upp i motion 1982/83:518 handlar om barnens totala livsmiljö och ligger enligt utskottets mening mycket nära frågan hur man skall kunna få bättre samlade kunskaper om barns och ungdomars levnadsförhållanden och därmed bättre underlag för samhällets insatser på området. Enligt utskottets uppfattning bör det därför i första hand ankomma på barn- och ungdomsdelegationen att överväga vilka initiativ som bör tas. I avvaktan härpå kan utskottet inte tillstyrka ett sådant uppdrag till barnmiljörådet som föreslås i motionen. Motionsyrkandet avstyrks således.

I *motion 1982/83:2199 av Göran Persson (s) och Margot Wallström (s)*

diskuteras olika frågor rörande barnsäkerhet. Motionärerna yrkar, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförs om ett rapportsystem för barnolycksfall. Motionärerna anför bl. a. att barnolycksfall är mycket vanliga. Det är otillfredsställande att det saknas ett sammanhållet rapportsystem för detta. Hos olika myndigheter finns fakta insamlade som rätt samlade och sammanställda skulle kunna användas för att undvika ibland mycket allvarliga barnolycksfall. Barnmiljörådet, som är den statliga myndighet som arbetar med barnsäkerhet, har enligt motionärerna kompetens och beredskap att leda en sådan samordning.

Den s. k. barnolycksfallsutredningen avgav 1979 betänkandet Barnolycksfall (SOU 1979:28), vari föreslogs en rad åtgärder i syfte att förebygga barnolycksfall. Bl. a. föreslogs ett system för registering av barnolycksfall, grundat på vissa försök som utredningen gjort. Förslaget ansågs som en provisorisk lösning, i avvaktan på ett system byggt på en viss komplettering av sjukvårdsjournaler. Den provisoriska registreringen föreslogs träda i kraft så snart som möjligt.

Något rapport- eller registreringssystem för barnolycksfall har emellertid inte kommit till stånd. Barnmiljörådet har i sina anslagsframställningar och även i andra sammanhang påtalat behovet härav. Med hänsyn till de undersökningar som gjorts av barnolycksfallsutredningen kräver frågan enligt rådet ingen vidare utredning.

I samband med behandlingen av frågan om ett informationssystem om barns och ungdomars levnadsförhållanden behandlade riksdagen även ett motionsyrkande i en socialdemokratisk partimotion rörande bl. a. registrering av barnolycksfall (SoU 1981/82:28 s. 20). Utskottet anförde därvid följande.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det skulle vara värdefullt om ett system med registrering av barnolycksfall kunde införas. Som bl. a. framkommit vid remissbehandlingen av det ovan nämnda betänkandet av barnolycksfallsutredningen är dock en sådan registrering förknippad med vissa problem. Utskottet förutsätter dock att regeringen i samband med prövningen av den av utskottet i det föregående behandlade frågan om ett informationssystem om levnadsförhållandena för barn och ungdom eftersträvar att lösa frågan om registrering av barnolycksfall.

Som ovan angivits har uppgiften att utreda frågan om ett informationssystem om barns och ungdomars levnadsförhållanden anförtrotts åt den nya barn- och ungdomsdelegationen. Även frågan om en registrering av barnolycksfall får således anses ligga inom ramen för delegationens uppdrag. Den har emellertid inte uttryckligen omnämnts i direktiven.

Med anledning av den nu aktuella motionen vill utskottet därför framhålla att det får anses synnerligen angeläget att frågan om en rapportering av barnolycksfall skyndsamt bringas till en lösning. Enligt utskottets uppfattning finns ett starkt behov av en separat registrering av barnolycksfall, oberoende av annan registrering av olika säkerhetsrisker m. m.

Utskottet förutsätter att regeringen överväger om det behövs klarläggande direktiv till barn- och ungdomsdelegationen eller andra åtgärder för att påskynda beredningen av frågan om ett rapportsystem för barnolycksfall.

Motion 1982/83:2199 får anses tillgodosedd genom vad utskottet nu anfört och påkallar därför ingen riksdagens åtgärd.

Internationella adoptioner

I budgetpropositionen föreslås till F 5. Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) ett förslagsanslag av 3 152 000 kr. Nämnden är en central förvaltningsmyndighet med ansvar för information, tillsyn och kontroll i frågor som rör internationella adoptioner. Den har övertagit de uppgifter som tidigare åvilade socialstyrelsens nämnd för internationella adoptioner och dessutom från socialstyrelsen frågor om auktorisation av organisationer för internationell adoptionshjälp m. m. NIA beslutar också om fördelningen av statsbidrag till sådana organisationer.

NIA har i sin anslagsframställning, vilken redovisas i budgetpropositionen (s. 90), yrkat sammanlagt 1 167 000 kr. för bidrag till auktoriserade organisationer. Socialministern har för ändamålet beräknat ett 122 000 kr. lägre belopp, eller 1 045 000 kr.

I *motion 1982/83:1286 av Karin Ahrland (fp)* yrkas att anslaget skall ökas upp till det belopp som föreslagits av NIA, i syfte att möjliggöra för adoptionsorganisationerna att minska avgifterna från föräldrarna. Kostnaderna för att genomföra en adoption är i dag mycket dryga. Enligt motionären finns också risken att en del föräldrar söker sig till andra mindre pålitliga adoptionsvägar än de auktoriserade organisationerna för att på detta sätt få ner kostnaderna.

Även utskottet anser det önskvärt att kostnaderna för att genomföra en internationell adoption hålls nere så att detta inte blir en möjlighet endast för ett fåtal. Enligt utskottets uppfattning finns emellertid inte utrymme för att gå utöver den medelsanvisning som föreslagits i propositionen. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandet.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Ekonomiskt stöd till barnfamiljer m. m.

1. beträffande *flerbarnstillägg för studerande ungdom*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:88 antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:1650 yrkande 2 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 5 890 000 000 kr.,
3. att riksdagen till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 19 000 000 kr.,
4. beträffande *fortsatt familjepolitiskt reformarbete*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:384 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:518 yrkande 3, motion 1982/83:686 yrkandena 1 d) och 2, motion 1982/83:1296 och motion 1982/83:1312 yrkande 1,
5. beträffande *bidragsförskott till ensamstående adoptivförälder*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:170 och motion 1982/83:454,
6. beträffande *behovsprövning av bidragsförskott*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:926,
7. beträffande *medelsanvisning till bidragsförskott*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:2110 till *Bidragsförskott* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 240 000 000 kr.,
8. beträffande *återinförande av statlig bosättningslånegivning*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83:456 och motion 1982/83:1293 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
9. beträffande *villkor för bosättningslån*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1293 yrkande 1 i den mån det inte behandlats under mom. 8 samt yrkande 2.

Omsorg om barn och ungdom

10. beträffande *medelsanvisning till driften av förskolor och fritidshem*
    att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:1824 till *Bidrag till driften av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 930 000 000 kr.,
11. att riksdagen till *Bidrag till kommunala familjedaghem* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 390 000 000 kr.,
12. beträffande *återgång till tidigare beslutade statsbidragsregler*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:518 yrkande 1 och motion 1982/83:2143.

13. beträffande *riktlinjer för statsbidragsgivningen*
att riksdagen avslår motion 1982/83:384 yrkande 3, motion 1982/83:686 yrkande 1 a), motion 1982/83:743 yrkandena 8 och 9, motion 1982/83:1074, motion 1982/83:1312 yrkandena 2 och 3 och motion 1982/83:1650 yrkande 1,
14. beträffande *föräldraavgifter till barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1982/83:743 yrkande 10,
15. beträffande *barnomsorgsavgift för egenföretagare*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2198,
16. beträffande *medelsanvisning till hemspråksträning i förskolan*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:1823 yrkande 3 till *Bidrag till hemspråksträning i förskolan* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 34 200 000 kr.,
17. beträffande *medelsanvisning till barnmiljörådet*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:1823 yrkande 4 till *Barnmiljörådet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 793 000 kr.,
18. beträffande *visst uppdrag till barnmiljörådet*
att riksdagen avslår motion 1982/83:518 yrkande 2,
19. beträffande *ett rapportsystem för barnolycksfall*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2199,
20. beträffande *medelsanvisning till NIA*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:1286 till *Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 3 152 000 kr.

Stockholm den 7 april 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Rosa Östh (c) och Aina Westin (s).

Reservationer

Höjning av det allmänna barnbidraget (mom. 2 i hemställan)

1. av Ingemar Eliasson (fp) och Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "Allmänna barnbidrag" bort ha följande lydelse:

Barnfamiljernas ekonomiska situation är ytterligt ansträngd. Stigande kostnader för främst dagligvaror och boende samt sjunkande reallöner har slagit hårt mot främst barnfamiljerna. En allmän översyn av samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljerna är därför i hög grad motiverad. Enligt utskottets mening kan emellertid en höjning av det allmänna barnbidraget inte skjutas upp i avvaktan på denna översyn. Redan den inträffade urholkningen av barnbidragets realvärde gör denna höjning motiverad. Därtill kommer att prisstegringarna under innevarande år förväntas bli högre än under förra året. Utskottet finner sålunda den höjning av barnbidraget som föreslås i motion 1982/83:1650 väl motiverad och tillstyrker den därav föranledda ökningen av medelsanvisningen under C 1 Allmänna barnbidrag.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1982/83:1650 yrkande 2
a) antar vid betänkandet som bilaga 2 fogat förslag till Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
b) till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 6 430 000 000 kr.,

Fortsatt familjepolitiskt reformarbete (mom. 4 i hemställan)

2. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 9 med "Familjepolitiken och" och slutar på s. 10 med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste rättvise- och valfrihetstänkandet spela en avgörande roll för utformningen av familjepolitiken under de kommande åren. Vård av barn måste erkännas som ett viktigt arbete även när det är föräldrarna själva, anhöriga eller andra privat engagerade vårdare som står för vården. Grundläggande för en rättvis och solidarisk familjepolitik är dock att skattesystemet läggs om så att det tar hänsyn till barnfamiljernas lägre ekonomiska bärkraft. Utskottet anser att åtgärder som syftar till en rättvis familjepolitik nu måste prioriteras mycket högt och utgå från en *helhetssyn* på

familjepolitiken. Stödet till barnfamiljerna och familjebeskattningen måste reformeras. Familjernas valfrihet måste öka. Föräldrarna måste få avgöra om båda skall förvärvsarbeta helt eller delvis eller om en av makarna skall vårda barnen när dessa är små. Hemarbetet måste uppvärderas.

En allt hårdare familjebeskattning har efter hand urholkat barnfamiljernas ekonomi vilket har ökat stöd- och bidragsberoendet och beroendet av den av samhället ensidigt gynnade barnomsorgen. Barnfamiljernas sårbarhet har sålunda successivt ökat liksom möjligheterna att styra deras tillvaro. De största förlorarna är flerbarnsfamiljerna. Inte ens mycket goda inkomster förslår för att de själva skall ha råd att på egen hand ordna barnomsorgen. Det är också mycket svårt för familjerna att klara sig på en inkomst.

Den nuvarande beskattningen innebär att hänsyn i stort sett endast tas till hur många som tjänar in hushållsinkomsten, men inte till hur många som skall leva på den. Eftersom således *ingen hänsyn tas till ekonomisk bärkraft* drabbas hushållen hårdast de år då barnomsorgskostnaderna är dryga eller försörjningsbördan för växande barn och tonåringar är som störst.

Minst ogynnsamt är det nuvarande skattesystemet för hushåll där makarna tjänar precis lika mycket var. Ju ojämnare familjeinkomsten är fördelad desto hårdare slår skatten och hårdast slår den om familjen lever på en enda inkomst. Dessa effekter i nuvarande skattesystem har skärpts med den under 1970-talet betydligt höjda marginalskatten. Skatten på familjeinkomsten blir vanligen 30–55 % högre om enbart en av makarna tjänar in den jämfört med om den delas lika makarna emellan.

Utvecklingen har lett till att *flertalet tvåföräldersfamiljer som lever vid eller under existensminimum betalar flerfaldigt mer i skatt än de får tillbaka i form av barn- och bostadsbidrag.* Den s. k. "rundgången" mellan skatt och bidrag fungerar inte och enligt utskottets mening är det uteslutet att söka rättelse genom höjda bidrag allra helst som bostadsbidragen är inkomstprövade och skärper redan oacceptabla marginalskatteeffekter. Höjda bidrag medför dessutom att behovet av inkomstprövning accentueras. Utskottet anser att nuvarande former för stödet till barnfamiljerna till betydande delar är moget att undergå genomgripande förändringar. *Målet för en övergripande familjepolitisk reform bör vara att de barnfamiljer som betalar skatt inte skall behöva uppbära behovsprövade bidrag. Barnfamiljer som behöver sådana bidrag skall inte behöva betala skatt.*

Ett delmål, som bör kunna nås relativt snabbt, är att *nödvändiga och styrkta barntillsynskostnader bör betraktas som avdragsgill utgift för inkomsternas förvärvande.*

Utskottet anser vidare att existensminimireglerna skyndsamt bör ses över i avvaktan på den ovannämnda familjepolitiska reformen. Innebörden av reglerna är att skatten kan sättas ned på grund av t. ex. långvarig sjukdom eller arbetslöshet eller stor försörjningsbörda. Reglerna bör ändras så att det klart framgår att de också får tillämpas vid boende i eget hem av normal kvalitet och om en förälder själv vårdar familjens barn. Vidare måste

nödvändiga barntillsynskostnader beaktas.

Familjebeskattningen och reglerna om existensminimum har tagits upp i motion 1982/83:365 av Ulf Adelsohn m. fl. (m). Denna motion kommer att behandlas av skatteutskottet senare under våren.

För att situationen för småbarnsfamiljerna skall kunna underlättas bör en i avvaktan på en reformerad familjebeskattning obeskattad vårdnadsersättning införas redan den 1 januari 1984. Utskottet har stannat för att förorda beloppet 6 000 kr. per år och barn under 3 års ålder. Kostnaden beräknar utskottet till 1 140 milj. kr. på helt år. Härifrån kan avräknas ca 30 % (340 milj. kr.) som direkt kommer att återföras i form av ökade daghems- och familjedaghemsavgifter för barn med vårdnadsersättning. Tillsammans med vad utskottet bedömer kunna inbesparas i socialbidrag genom vårdnadsersättning – ca 100 milj. kr. – bör detta avräknas från statsbidraget till barnomsorgen. Kvarstående finansieringsbehov, ca 700 milj. kr., bör täckas inom ramen för nämnda statsbidrag. Det underlättas av att utbyggnadsbehovet av de dyra småbarnsplatserna tack vare vårdnadsersättningen kan beräknas minska. (För varje kommunal småbarnsplats som inte behöver byggas frigörs allmänna medel som beloppsmässigt motsvarar vårdnadsersättning för åtminstone tio barn.)

Den vårdnadsersättning som utskottet här förordat täcker givetvis inte det verkliga värdet av eller kostnaden för det barnavårdande arbetet. Ersättningen garanterar inte heller alla småbarnsföräldrar rimlig valfrihet. Föräldraförsäkringen och av utskottet föreslagen vårdnadsersättning bör därför kompletteras med en trygghetsgaranti. Syftet är att garantera också barnfamiljer i små ekonomiska omständigheter, även ensamföräldrar, den trygghet som ligger i att veta att de kan avstå från förvärvsarbete helt eller delvis under någon tid för att i stället ta hand om barnen om de inte orkar med både förvärvsarbete och barn eller om de anser att det skulle vara bäst för barnen.

En sådan trygghetsgaranti bör handhas av försäkringskassan. Garantin skulle till en början kunna omfatta familjer med minst ett barn under tre år eller två barn under skolåldern. Underhållsbidrag, bidragsförskott, barnpension, bostadsbidrag, sjukpenning och andra inkomster måste naturligtvis avräknas. Likaså måste möjligheterna för studerande föräldrar att erhålla studiemedel och barntillägg beaktas.

Trygghetsgarantin bör utformas som en rätt till inkomstutfyllnad upp till en viss minimistandard för de småbarnshushåll som omfattas av garantin.

En trygghetsgaranti av detta slag bör skyndsamt utredas och föreslås. Den skulle innebära mycket små kostnader och i många fall t. o. m. besparingar. Alternativkostnaden är ju antingen socialbidrag eller en betydande (familje-)daghemssubvention minskad med den skatt och eventuella reduktion av bostadsbidraget som förvärvsarbetet skulle ha medfört.

Genom de åtgärder som utskottet förordar kommer familjernas trygghet och valfrihet att öka. Situationen förbättras också för familjer där

föräldrarna förvärvsarbetar eftersom de olika förslagen totalt sett underlättar en god och väl fungerande barnomsorg.

Vad utskottet anfört om en vårdnadsersättning och trygghetsgaranti bör, i enlighet med motion 1982/83:384 yrkandena 1 och 2, ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *fortsatt familjepolitiskt reformarbete*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:384 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motion 1982/83:518 yrkande 3, motion 1982/83:686 yrkandena 1 d) och 2, motion 1982/83:1296 och motion 1982/83:1312 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 9 med "Familjepolitiken och" och slutar på s. 10 med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Familjepolitiken och den fortsatta inriktningen av samhällets stöd till barnfamiljerna är en av de viktigaste politiska framtidsfrågorna. Hemmet och familjen är av *central* betydelse för barn och vuxna och också för samhället i stort. Därför är det nödvändigt med ett aktivt och solidariskt stöd från samhället till hem och familj.

Samhällets familjepolitik måste sätta barnen och deras bästa i centrum. I första hand har föräldrarna ansvar för sina barn och deras uppväxt, fostran och utveckling till trygga och harmoniska människor. Barnens behov av samvaro med sina föräldrar är en viktig grundprincip som måste tillgodoses.

Föräldrarna måste få stöd från samhället i form av en *offensiv* familjepolitik som sätter barnens behov och rättigheter i förgrunden i form av en trygg och god barnomsorg, ett rättvist ekonomiskt stöd, en bra skola och en meningsfull fritid. Barnfamiljerna behöver också stöd från andra vuxna.

Valfriheten måste vara en av hörnstenarna i familjepolitiken. Valet av barnomsorg måste göras av familjen själv. Valfrihet råder först när barnfamiljerna får ekonomisk ersättning för sin insats att vårda egna barn i hemmet – vårdnadsersättning – och när den kommunala barnomsorgen eller andra former av barnomsorger täcker efterfrågan.

Det ekonomiska stödet till barnfamiljerna skall verka utjämnande mellan hushåll med respektive utan barn. Det skall också möjliggöra för familjerna att klara grundkostnaderna för barnen under deras uppväxt. Som utskottet tidigare framhållit har barnfamiljernas situation blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner och stigande priser. Det gäller särskilt familjer med låga inkomster och flera barn, inte minst de flerbarnsfamiljer där endast en av föräldrarna har förvärvsinkomst. Åtgärder för att göra det

familjepolitiska stödet mera rättvist och effektivt måste därför ha mycket hög prioritet.

Den av regeringen aviserade arbetsgruppen för en samlad översyn av familjepolitiska stödformer måste utifrån en helhetssyn på barnfamiljernas situation göra en förutsättningslös prövning av vilka stödformer som är bäst ägnade att tillgodose behoven. Därvid är det viktigt att de förslag som lagts fram av bostadsbidragskommittén (Bo 1979:01) och av föräldraförsäkringsutredningen (S 1980:08) beaktas. Likaså är det nödvändigt att skatteproblematiken därvid vägs in och att skattesystemet får ett ökat inslag av bärkraftsprincipen.

I en fortsatt reformering av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna måste en fortsatt utbyggnad av vårdnadsersättningen utgöra en väsentlig del. Vårdnadsersättningen skall utgöra ersättning för utfört arbete. Den skall därför betraktas som inkomst och skall därför som andra inkomster vara skattepliktig och socialt trygghetsgrundande. Vårdnadsersättningen är också ett uttryck för det värde som vård av egna barn utgör för samhället. Inte minst för ensamstående vårdnadshavare ger vårdnadsersättningen möjlighet att utnyttja rätten till sex timmars arbetsdag och därmed få mera tid för samvaro med sina barn.

Enligt utskottets mening är det angeläget att de ovan redovisade synpunkterna bildar underlag för arbetsgruppens överväganden och förslag om hur familjepolitiken bör utformas i framtiden. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *fortsatt familjepolitiskt reformarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:518 yrkande 3 och motion 1982/83:1296 och med avslag på motion 1982/83:384 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:686 yrkandena 1 d) och 2 och motion 1982/83:1312 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 9 med "Familjepolitiken och" och slutar på s. 10 med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Familjepolitiken och den fortsatta inriktningen av samhällets stöd till barnfamiljerna är en central politisk fråga. Som utskottet tidigare framhållit har barnfamiljernas situation blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner och stigande priser och hyror. Det gäller särskilt familjer med låga inkomster och flera barn. Åtgärder för att göra det familjepolitiska stödet mera rättvist och effektivt måste därför ha mycket hög prioritet. Med anledning av riksdagens begäran i höstas om en samlad översyn av

familjepolitiken aviserar socialministern att en särskild arbetsgrupp skall tillsättas för att göra en samlad bearbetning av det utredningsmaterial som inom kort kommer att finnas tillgängligt. Enligt utskottets mening bör en sådan översyn utgå från principen att familjepolitiken i sin helhet skall syfta till att öka valfriheten för barnfamiljerna och främja jämställdheten mellan kvinnor och män. Översynen bör vidare utgå från att stödet till barnfamiljerna syftar till att omfördela inkomster mellan barnfamiljer och grupper utan barn. Av fördelningspolitiska skäl bör stödet även fortsättningsvis baseras på ett generellt barnbidrag kompletterat med ett flerbarnstillägg. I en samlad beredning av dessa frågor bör även ingå att pröva frågan om ett obeskattat vårdnadsbidrag för familjer med små barn. Vid utformningen av samhällets stöd till barnfamiljerna bör hänsyn vidare tas till den faktiska skattebelastningen, tillgången till barnomsorgsplatser och utformningen av bostadsstödet.

Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *fortsatt familjepolitiskt reformarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:686 yrkandena 1 d) och 2 och motion 1982/83:1312 yrkande 1 och med avslag på motion 1982/83:384 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:518 yrkande 3 och motion 1982/83:1296 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Medelsanvisning till bidragsförskott (mom. 7 i hemställan)

5. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som – under förutsättning av bifall till reservation 1 i lagutskottets betänkande LU 1982/83:24 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet har nyligen" och slutar med "C 3. Bidragsförskott" bort ha följande lydelse:

De av motionärerna i motion 2109 föreslagna åtgärderna är enligt utskottets mening motiverade och väl avvägda och bör rimligtvis leda till att åtskilligt mer av underhållsbidragen återbetalas. En besparingseffekt på 100 milj. kr. redan budgetåret 1983/84 anser utskottet fullt möjlig och tillstyrker därmed motionen.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa:

7. beträffande *medelsanvisning till bidragsförskott*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1982/83:2110 till *Bidragsförskott* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 140 000 000 kr.,

Återinförande av statlig bosättningslånegivning (mom. 8 i hemställan)

6. av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 12 som börjar med "I likhet med" och slutar med "samt yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Den dåvarande regeringens förslag om upphörande med den statliga bosättningslånegivningen var som ovan nämnts ett led i strävandena att begränsa budgetunderskottet. Socialutskottet tillstyrkte förslaget med hänvisning till att den sociala sektorn inte kan undantas då man skall överväga besparingsåtgärder på statsbudgeten. Utskottet ansåg sig mot denna bakgrund böra acceptera förslaget att bosättningslånen skulle upphöra. Riksdagen följde utskottet.

Enligt utskottets mening har det inte framkommit något som bör föranleda en omprövning av det sålunda fattade beslutet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa:

8. beträffande *återinförande av statlig bosättningslånegivning*
att riksdagen avslår motion 1982/83:456 och motion 1982/83:1293,

Villkor för bosättningslån (mom. 9 i hemställan)

7. av Inga Lantz (vpk) som – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under mom. 8 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "samt yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör bosättningslånen inte bara snarast återinföras utan också förbättras och lånebeloppet ökas till 20 000 kr. En fortgående reallöneförsämring, ständiga pris- och hyreshöjningar och en stigande ungdomsarbetslöshet gör det nödvändigt att öka samhällets insatser för dem som drabbas hårdast.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa:

9. beträffande *villkor för bosättningslån*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1293 yrkande 1 i den mån det inte behandlats under mom. 8 samt yrkande 2 dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört, dels till *Täckande av förluster för bosättningslån* för budgetåret 1983/84 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 250 000 kr.,

Medelsanvisning till driften av förskolor och fritidshem (mom. 10 i hemställan)

8. av Göte Jonsson. Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Så länge" och slutar med "motion 1982/83:1824" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas mening och anser det angeläget att i avvaktan på det av motionärerna nämnda förslaget till nytt statsbidragssystem avpassa statsbidraget till en nivå som bättre rimmar med den nödtvungna ambitionen att vara återhållsam med de offentliga utgifterna. Utskottet utgår ifrån att det aviserade förslaget om nya statsbidragsregler tar hänsyn till behovet av sådan återhållsamhet.

Med det anförda tillstyrks motion 1982/83:1824.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa:

10. beträffande *medelsanvisning till driften av förskolor och fritidshem*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1982/83:1824 till *Bidrag till driften av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 630 000 000 kr.,

Riktlinjer för statsbidragsgivningen m. m. (mom. 12 och 13 i hemställan)

Mom. 12 och 13

9. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 17 med "Riksdagen beslutade" och slutar på s. 18 med "1650 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

På förslag av den dåvarande regeringen beslutade riksdagen hösten 1981 om ett ändrat statsbidragssystem till barnomsorgen, vilket var avsett att träda i kraft den 1 januari 1983. De ändrade statsbidragsbestämmelserna öppnade möjlighet för alla barn att få del av de utvecklingsstimulerande aktiviteterna inom barnomsorgen genom att statsbidraget inte bara skulle omfatta heldagsomsorg utan även deltidsförskola och öppen förskola. Daghem och familjedaghem jämställdes ur bidragssynpunkt. Ett viktigt inslag var vidare att besluten decentraliserades så att kommunerna själva skulle kunna anpassa sin barnomsorg efter de lokala behoven. Viktigt var också att reglerna förenklades så att systemet blev enhetligt och lättadministrerat.

Hösten 1982 beslutade riksdagen på förslag av den nuvarande regeringen att upphäva det av riksdagen 1981 fattade beslutet.

I motion 1982/83:518 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen

med upphävande av det i december 1982 fattade beslutet om barnomsorgen skall besluta införa det 1981 beslutade statsbidraget med verkan från den 1 januari 1984. Ett i sak likartat yrkande läggs fram i motion 1982/83:2143 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c).

Utskottet anser att det statsbidragssystem som förordas i de båda motionerna är väl motiverat av såväl familjepolitiska skäl som av regionalpolitiska och rättviseskäl.

I ett kärvt ekonomiskt läge för såväl kommunerna som för staten framstår det som högst angeläget att de medel som satsas på bl. a. barnomsorg används på ett bra och effektivt sätt samt fördelas rättvist.

Genom att även deltidsförskola och öppen förskola inkluderas i statsbidraget tillerkänns alla barn rätt till statligt stöd för utvecklingsstimulerande aktiviteter inom barnomsorgen.

Decentralisering av beslutsfattandet som förslaget dessutom innebär ger kommunerna större möjligheter till en bättre och effektivare utformning av resurserna i förhållande till kommunernas behov och förutsättningar.

Vid ett bifall till de båda motionsyrkandena påkallar övriga här aktuella motioner inte någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottet under mom. 12 och 13 bort hemställa:

12. beträffande *återgång till tidigare beslutade statsbidragsregler* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:518 yrkande 1 och motion 1982/83:2143 beslutar att riksdagens beslut den 25 november 1981 om ändrat statsbidragssystem för barnomsorgen skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1984,
13. beträffande *riktlinjer för statsbidragsgivningen* = utskottet

10. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 17 med "Den tidigare" och slutar på s. 18 med "1650 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i detta betänkande nämnt att regeringen aviserat förslag till ändrade statsbidragsregler. Utskottet anser att starka skäl talar för ett prestationsrelaterat, smidigt och obyråkratiskt statsbidrag med samma regler för kommunal och enskild barnomsorg. Förslag om sådant statsbidrag bör föreläggas riksdagen i så god tid att det kan träda i kraft den 1 januari 1984. Statsbidraget bör stå i direkt relation till antalet barn i den kommunalt *och* enskilt bedrivna barnomsorgen. En sådan prestationsrelation av statsbidraget skulle stimulera till bättre platsutnyttjande. Överkapacitet skulle kunna utnyttjas där den finns. Många yngre skolbarn, som nu har en liten eller ingen tillsyn, skulle kunna få en bättre fritid – och säkerligen åtskilliga därigenom också en bättre framtid. Vad utskottet nu anfört bör, i

enlighet med motion 1982/83:384 yrkande 3, ges regeringen till känna.

Med vad utskottet tidigare i betänkandet anfört beträffande en rättvisare familjebeskattning, en vårdnadsersättning, avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader och en minimistandardgaranti samt med vad ovan anförts angående statsbidragsgivningen uppnås ett rättvisare stöd till barnfamiljerna. Syftet med motion 1074 av Gunnar Hökmark måste därmed anses väl tillgodosett.

Eftersom ett prestationsrelaterat statsbidrag är att föredra framför ett rent procentbidrag avstyrks motionerna 1982/83:518 yrkande 1 och 1982/83:2143.

dels att utskottet under mom. 12 och 13 bort hemställa

12. beträffande *återgång till tidigare beslutade statsbidragsregler* = utskottet,
13. beträffande *riktlinjer för statsbidragsgivningen* att riksdagen med bifall till motion 1982/83:384 yrkande 3 och med anledning av motion 1982/83:1074 och med avslag på motion 1982/83:686 yrkande 1 a), motion 1982/83:743 yrkandena 8 och 9, motion 1982/83:1312 yrkandena 2 och 3 samt motion 1982/83:1650 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 17 med "När det nuvarande" och slutar på s. 18 med "1650 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det ytterligt angeläget att förslag till nya statsbidragsregler för kommunernas barnomsorg snarast framläggs för riksdagen. Huvudinriktningen skall därvid vara att utforma ett bidragssystem som är betydligt enklare att tillämpa än det nuvarande.

I ett nytt statsbidragssystem bör flera tillsynsformer bli bidragsberättigade. Statsbidragen bör inte endast omfatta heldagsomsorg utan även deltidsförskola och öppen förskola. Daghem och familjedaghem bör i bidragshänseende vara likvärdiga. Normerna för det statliga stödet till barnomsorgen måste förenklas. En mindre statlig detaljstyrning är viktig för att underlätta för kommunerna att anpassa barnomsorgen efter de lokala behoven.

Det nya statsbidragssystem som riksdagen beslutade om hösten 1981 tillgodosåg dessa krav.

Utskottet utgår från att ett nytt regeringsförslag tar sin utgångspunkt i riksdagsbeslutet från hösten 1981.

Med vad utskottet ovan anfört har också intentionerna i motionerna 518 och 2143 (båda c) tillgodosetts.

Vad utskottet sålunda anfört om riktlinjer för ett förenklat statsbidragssystem till barnomsorgen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 12 och 13 bort hemställa:

12. beträffande *återgång till tidigare beslutade statsbidragsregler* = utskottet,
13. beträffande *riktlinjer för statsbidragsgivningen* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:686 yrkande 1 a), motion 1982/83:1312 yrkandena 2 och 3 samt motion 1982/83:1650 yrkande 1 och med avslag på motion 1982/83:384 yrkande 3, motion 1982/83:743 yrkandena 8 och 9, samt motion 1982/83:1074 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Mom. 13

12. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 17 med "Ingen har dock" och slutar på s. 18 med "1650 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utgångspunkten för det nya statsbidragssystemet bör vara att staten tar det ekonomiska ansvaret för barnomsorgens utbyggnad och drift. På sikt bör staten ta hela det ekonomiska ansvaret för barnomsorgen. Kortsiktigt bör staten svara för personalkostnaderna.

Statsbidragssystemet bör utformas så att det stimulerar kommunerna att bygga ut barnomsorgen med målsättningen att alla barn skall få plats. Till statsbidragen bör miniminormer knytas så att en jämn och god standard kommer till stånd över hela landet.

Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 13 bort hemställa:

13. beträffande *riktlinjer för statsbidragsgivningen* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:743 yrkandena 8 och 9 och med avslag på motion 1982/83:384 yrkande 3, motion 1982/83:686 yrkande 1 a), motion 1982/83:1074, motion 1982/83:1312 yrkandena 2 och 3 samt motion 1982/83:1650 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Föräldraavgifter till barnomsorgen (mom. 14 i hemställan)

13. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Beträffande yrkande 10" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att alla barn bör tillförsäkras rätt till en bra kommunal barnomsorgsplats. På sikt bör därför barnomsorgen helt skattefinansieras

och föräldraavgifterna slopas. Avgifterna bör successivt avvecklas genom en nedtrappning av dessa.

Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa:

14. beträffande *föräldraavgifter till barnomsorgen*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:743 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Medelsanvisning till hemspråksträning i förskolan (mom. 16 i hemställan)

14. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Ett liknande" och på s. 20 slutar med "statsbidragsgivningen" bort ha följande lydelse:

Eftersom den statsfinansiella situationen är påfallande bekymmersam krävs allmänt sett stor återhållsamhet. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att ökningen av anslaget till hemspråksträning i förskolan bör begränsas. Det är vidare angeläget att föräldrarna uppmuntras att själva träna sina barn i modersmålet, framför allt nu när samma statsbidragsökning som tidigare inte kan påräknas.

Utskottet tillstyrker därmed motionen.

dels att utskottet under mom. 16 bort hemställa:

16. beträffande *medelsanvisning till hemspråksträning i förskolan*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1982/83:1823 yrkande 3 till *Bidrag till hemspråksträning i förskolan* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 32 200 000 kr.,

Medelsanvisning till barnmiljörådet (mom. 17 i hemställan)

15. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet har sedan" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det råder inga delade meningar om att byråkratin bör begränsas. Strävan mot en sådan begränsning har ett betydande egenvärde. Nu förstärks motiven påtagligt av det överhängande behovet av statsfinansiell återhållsamhet. Utskottet delar således den av motionärerna anförda uppfattningen och tillstyrker motionen.

dels att utskottet under mom. 17 bort hemställa:

17. beträffande *medelsanvisning till barnmiljörådet*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag och med bifall till motion 1982/83:1823 yrkande 4 beslutar att inte anvisa några medel till Barnmiljörådet fr. o. m. budgetåret 1983/84.

Visst uppdrag till barnmiljörådet (mom. 18 i hemställan)

16. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "De frågor som" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion 1982/83:518 finns det anledning att noga analysera de fakta som kommit fram bl. a. genom SCB:s undersökningar om orsakerna till de sjunkande födelsetalen. Kunskaperna bör läggas till grund för åtgärdsförslag som visar vägen till ett barnvänligare samhälle.

Barnmiljörådet har till uppgift att handlägga frågor rörande barns miljö och barns säkerhet. Rådet besitter stor kunskap och erfarenhet i dessa frågor och är enligt utskottets mening väl lämpat att ges ansvaret för utformningen av ett sådant åtgärdsförslag. Barnmiljörådet bör därför i enlighet med motionsyrkandet ges ett särskilt uppdrag i detta avseende. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 18 bort hemställa:

18. beträffande *visst uppdrag till barnmiljörådet*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:518 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Medelsanvisning till NIA (mom. 20 i hemställan)

17. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Även utskottet" och slutar med "avstyrker motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det önskvärt att kostnaderna för att genomföra en internationell adoption hålls nere så att detta inte blir en möjlighet endast för ett fåtal. Statsbidraget till de auktoriserade adoptionsorganisationerna måste därför åtminstone behålla sitt realvärde. Med tillstyrkande av motionen föreslår därför utskottet att riksdagen under anslaget Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor för bidrag till auktoriserade organisationer anslår av NIA begärda 1 167 000 kr.

dels att utskottet under mom. 20 bort hemställa:

20. beträffande *medelsanvisning till NIA*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1982/83:1286 till *Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 3 274 000 kr.

I proposition 1982/83:88 framlagt lagförslag

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

dels att 4 a § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 2 b §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 b §
	Med de barn som berättigar till flerbarnstillägg enligt 2 a § skall jämställas barn som fyllt 16 år, men i övrigt uppfyller kraven för barnbidrag enligt denna lag, och som bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 2 kap. studiestödslagen (1973:349) eller studiehjälp enligt 3 kap. samma lag.
	Som barn enligt första stycket räknas studerande från och med kvartalet varunder barnet börjar studera och längst till och med det andra kvartelet det år under vilket den studerande fyller 20 år. Den studerande skall stadigvarande sammanbo med den bidragssökande för att berättiga till flerbarnstillägg.
	Studerande som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsundervisning inräknas ej i barnantalet. Detsamma gäller studerande som uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § andra stycket 3 studiestödslagen (1973:349) eller som är gifta.
	Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av bestämmelserna i denna paragraf skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 a §	
Rätten att uppbära flerbarnstillägget tillkommer den som uppbär allmänt barnbidrag för de barn som flerbarnstillägget avser. *Har barnbidragen olika bidragsmottagare betalas flerbarnstillägget till kvinnan eller, om bidragsmottagarna gör anmälan härom, till mannen.*	Rätten att uppbära flerbarnstillägg tillkommer den som uppbär allmänt barnbidrag för de barn som flerbarnstillägget avser. *Om barnbidrag har slutat utgå för alla de barn som flerbarnstillägget avser, tillkommer rätten att uppbära flerbarnstillägget barnens vårdnadshavare. Om alla barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga, eller om barnen saknar vårdnadshavare, tillkommer rätten den eller de föräldrar som barnen stadigvarande sammanbor med.* *Skulle enligt första stycket två personer kunna uppbära flerbarnstillägget, betalas detta till kvinnan eller, om de gör anmälan härom, till mannen.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

Bilaga 2

I reservation nr 1 framlagt lagförslag

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *3 300* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.	För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *3 600* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

Innehållsförteckning

	s.
Propositioner	1
Proposition 1982/83:100 bil. 7	1
Proposition 1982/83:88	2
Motioner	2
Utskottet	5
Inledning	5
Barnbidrag och flerbarnstillägg	5
Det fortsatta familjepolitiska reformarbetet	6
Bidragsförskott	10
Återinförande av bosättningslån	11
Statsbidrag till barnomsorgen	12
Hemspråksträning i förskolan	19
Barnmiljörådet	20
Internationella adoptioner	23
Utskottets hemställan	23
Reservationer	26
1. Höjning av det allmänna barnbidraget (mom. 2 i hemställan) av fp och vpk	26
2. Fortsatt familjepolitiskt reformarbete (mom. 4 i hemställan) av m	26
3. Fortsatt familjepolitiskt reformarbete (mom. 4 i hemställan) av c	29
4. Fortsatt familjepolitiskt reformarbete (mom. 4 i hemställan) av fp	30
5. Medelsanvisning till bidragsförskott (mom. 7 i hemställan) av m	31
6. Återinförande av statlig bosättningslånegivning (mom. 8 i hemställan) av fp, m, c	32
7. Villkor för bosättningslån (mom. 9 i hemställan) av vpk	32
8. Medelsanvisning till driften av förskolor och fritidshem (mom. 10 i hemställan) av m	33
9. Riktlinjer för statsbidragsgivningen m. m. (mom. 12 och 13 i hemställan) av c	33
10. Riktlinjer för statsbidragsgivningen m. m. (mom. 12 och 13 i hemställan) av m	34
11. Riktlinjer för statsbidragsgivningen m. m. (mom. 12 och 13 i hemställan) av fp	35
12. Riktlinjer för statsbidragsgivningen m. m. (mom. 12 och 13 i hemställan) av vpk	36
13. Föräldraavgifter till barnomsorgen (mom. 14 i hemställan) av vpk	36
14. Medelsanvisning till hemspråksträning i förskolan (mom. 16 i hemställan) av m	37

15. Medelsanvisning till barnmiljörådet (mom. 17 i hemställan) av m 37
16. Visst uppdrag till barnmiljörådet (mom. 18 i hemställan) av c 38
17. Medelsanvisning till NIA (mom. 20 i hemställan) av fp 38
Bilaga 1 (i proposition 1982/83:88 framlagt lagförslag) 40
Bilaga 2 (i reservation nr 1 framlagt lagförslag) 42

minab/gotab Stockholm 1983 75156